

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
-AUTORITETI I KONKURRENCËS-
KOMISIONI KONKURRENCËS**

Nr _____ prot

Tiranë, më 15/03/2010

Vendim

Nr. 143 date 15.03.2010

“Mbi disa rekomandime për rritjen e konkurrencës në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”

Komisioni i Konkurrencës, me pjesëmarrjen e:

Znj. Lindita	MILO (LATI)	Kryetar
Znj. Servete	GRUDA	Anëtar
Z. Koço	BROKA	Anëtar
Znj. Rezana	KONOMI,	Anëtar,

Në mbledhjen e tij të datës 15/03/2010, shqyrtoi çështjen me:

Objekt: Dhënia e rekomandimeve për institucionet qendrore për rritjen e konkurrencës në tregun përkatës: tregu primar dhe sekondar të bonove të thesarit

Baza ligjore:

Ligji Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës”, neni 24, germa d dhe f, dhe neni 70 pika 2.

Komisioni i Konkurrencës pas shqyrtimit të raportit të grupit të punës “Mbi hetimin e thelluar nëse Banka Raiffeisen ka abuzuar ose jo me pozitën dominuese në tregun e letrave me vlerë”, relacionit të Sekretares së Përgjithshme dhe të komenteve të Ministrisë së Financave, Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare

VEREN SE :

I. Tregu i bonove të thesarit

Tregu i bonove të thesarit është një nga tregjet e rëndësishme të sektorit financiar për shkak të funksionit që kryen në plotësimin e kërkesave të qeverisë për mbulimin e borxhit të brendshëm afatshkurtër.

II. Procedurat e ndjekura

Autoriteti i Konkurrencës gjatë vitit 2008 ka monitoruar tregun bankar në përgjithësi dhe tregun e bonove të thesarit në veçanti për të parë nëse konkurrenca në këtë treg ishte e kufizuar si pasojë e sjelljes së një apo disa aktorëve të tregut apo si pasojë e akteve ligjore/nënligjore që rregullonin këtë treg.

Në përfundim të monitorimit të kryer në tregun primar të bonove të thesarit nga Sektori i Studimit dhe Analizës, Sekretari i Përgjithshëm i Autoritetit të Konkurrencës bazuar në nenin 42, pika 1 të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës”, me anë të Vendimit Nr. 8, datë 15.07.2008 vendosi “Hapjen e hetimit paraprak në tregun primar të bonove të thesarit”.

Me Vendim Nr. 98, datë 18.12.2008 Komisioni i Konkurrencës vendosi “Hapjen e hetimit të thelluar për abuzimin ose jo me pozitën dominuese të Bankës Raiffeisen në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”.

Para vendimmarrjes, Komisioni i Konkurrencës zhvilloi një seancë konsultative me datë 27.11.2009 me përfaqësuesit e institucioneve si Ministria e Financave, Banka e Shqipërisë dhe Autoriteti i Mbikëqyrjes të cilët paraqiten komentet e tyre me shkrim dhe në formë verbale .

III. Tregu përkatës

III.1. Tregu përkatës i produktit

Tregu përkatës i produktit është tregu i bonove të thesarit (borxhi i brendshëm afatshkurtër deri në 1 vit) ndarë në:

1. Tregu primar i bonove të thesarit është tregu në të cilin bankat, institucionet financiare si dhe publiku mund të blejnë rregullisht instrumentet e borxhit afatshkurtër (bono thesari) të emtuara për herë të parë nga Ministria e Financave në emër të Republikës së Shqipërisë.
2. Tregu sekondar i bonove të thesarit i cili ndahet në dy nëntregje të tjerë:
 - a) **tregu sekondar ndërbankar** që është tregu në të cilin kryhet rregullisht blerja dhe shitja e bonove të thesarit ndërmjet bankave që i zotërojnë ato,
 - b) **tregu sekondar me pakicë** që është tregu i organizuar në sportelet fizike apo virtuale të bankave dhe subjekteve të tjera të licencuara për

kryerjen e transaksioneve me investitorët të cilët mund të jenë persona fizikë ose juridikë, rezident ose jorezidentë.

III. 2 Tregu përkatës gjeografik

Bankat dhe institucionet financiare që marrin pjesë në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit operojnë në të gjithë territorin të Shqipërisë, për këtë arsye, si treg gjeografik është përcaktuar tregu i Republikës së Shqipërisë.

IV. ZHVILLIMET NE TREGUN E BONOVE TE THESARIT

IV.1. Pengesat ligjore dhe ekonomike për të hyrë në tregun e bonove te thesarit

Tregu primar

Në tregun primar të bonove të thesarit mund të marrë pjesë çdo person juridik ose fizik, vendas ose i huaj. Shuma minimale e lejuar për pjesëmarrje, që mund të konsiderohet si barrierë për hyrjen në treg, është 300 000 (treqind mijë) lekë.

Tregu sekondar

Për të qenë pjesë e tregut sekondar me pakicë bankat ose subjektet e tjera duhet të marrin një licencë nga AMF, e cila jo vetëm jep licenca për tregun sekondar me pakicë por edhe e mbikëqyr atë. Gjithashtu për të marrë licencën për tregun sekondar me pakicë bankat duhet të trajnojnë stafet që do të ofrojnë këtë produkt dhe duhet të mbajnë llogari ditore që raportohen në AMF, duke përbërë në këtë mënyrë kosto shtesë. Ndërsa përsa i përket individëve, ata mund të marrin pjesë në tregun sekondar me pakicë duke blerë ose shitur bono thesari mjafton që të kenë 10.000 lekë. Duhet që banka që shet bono në tregun sekondar me pakicë të pajisë blerësin me një vërtetim shpallje fitues për veprimet e tregut primar dhe me një vërtetim blerjeje për veprimet e shitjes nga portofoli i vetë.

IV.2. Konkurrenca potenciale

Tregu primar

Banka Raiffeisen është mbajtësi kryesor i borxhit të brendshëm të qeverisë që sipas të dhënave të Ministrisë së Financave mbulon mbi 30% të tij për periudhën 2005-2008. Banka e Shqipërisë që mban 22.98 % të portofolit nuk ndikon në çmimin e bonove të thesarit për shkak se oferta BSH është jokonkurruese bazuar në marrëveshjen me Ministrinë e Financave (yeldi i ofertës së tyre përcaktohet me yeldin mesatar të pranuar të ankandit pas shpalljes nga Ministria e Financave).

Konkurrent potencial për sa i përket shumave të ofruara dhe si pasojë edhe në nivelin e yeldit të pranuar të bonove të thesarit janë individët dhe bizneset që mund të marrin pjesë drejtpërdrejtë në ankandet e bonove të thesarit në sportelet

e Bankës së Shqipërisë ose Postës Shqiptare¹. Për vitin 2008 individët zotërojnë 7.26 për qind të portofolit të bonove por kjo pjesë tregu do të ishte shumë më e lartë nëse Banka e Shqipërisë nuk do të mbyllte sportelin për investimin e drejtpërdrejtë nga individët në bono thesari.

Fondi Monetar Ndërkombëtar në periudhën kur këto sportele u mbyllën në Bankën e Shqipërisë dhe degët e saj, pikërisht në Gusht 2005 në Raportin për Shqipërinë me Nr. 05/267² thekson se duke vazhduar rekomandimet e FSAP, duhet të mbajmë “dritaren” për shitjen e bonove të thesarit në Bankën e Shqipërisë si një mjet të aksesit të publikut në tregun primar të bonove të thesarit. Sipas FMN-së shuma minimale (300 000 lekë) për pjesëmarrje në ankandet primare të bonove të thesarit duhet të mbetet e njëjtë dhe mund të fillojë vendosja e një komisioni për hapjen e llogarisë.

Banka e Shqipërisë e ndryshoi politikën e saj të aksesit të individëve dhe bizneseve të vegjël që investonin në bono thesari duke i detyruar që të hapnin një llogari pranë saj (pra nuk i zhvendosi individët nga sportelet e Bankës Qendrore) ku mund të transferonin paratë e depozituara në një nga bankat e nivelit të dytë kundrejt komisioneve që variojnë nga 1/1000 e shumës (por jo më pak se 1000 lekë) deri në 3500 lekë. Duke i shtuar kësaj kosto dhe efektet negative të asimetrisë së informacionit për klientët në banka lidhur me shërbimin e investimit në bono thesari, konkludojmë se janë rritur barrierat për pjesëmarrësit në ankandet e tregut primar të bonove të thesarit dhe ka kufizuar konkurrencën ndaj bankave.

Tregun sekondar

Bonot e thesarit tregtohen në tregun sekondar midis bankave (tregu ndërbankar) dhe midis bankave dhe poseduesve të bonove (tregu i pakicës). Në tregun sekondar të tregtimit të bonove me pakicë sipas të dhënave të Autoriteti i Mbykëqyrjes Financiare veprojnë 5 banka dhe ky treg nuk është shumë i zhvilluar.

IV.3. Karakteristikat e tjera të tregut

Karakteristika të tjera të tregut primar dhe sekondar të bonove të thesarit janë:

Asimetria në Informacion. Klientët individë apo ndërmarrjet e vogla, nuk e kanë mundësinë për të siguruar informacion të gjerë për të bërë zgjedhjet e tyre. Kjo për faktin se në përgjithësi informacioni i paraqitur nga bankat është jo i plotë dhe jo i qartë, duke kufizuar kështu mundësinë e zgjedhjes së klientit.

¹ Posta Shqiptare ofron shërbimin e arkëtimit nga individë të fondeve për pjesëmarrje në ankandin e Bonove të Thesarit. Individet mund të marrin pjesë në blerjen e bonove të thesarit me paraqitjen e tyre në sportelet të Postes Shqiptare sh.a. Individet duhet të paraqiten me dokument identifikues si leter njoftim, pasaporte, çertifikate personale me fotografi, për të kryer veprimet që lidhen me bonot e thesarit.

² <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sctr/2005/cr05267.pdf>

Për të analizuar nivelin e transparencës së bankave për klientët ne lidhje me tregtimin e bonove të thesarit realizuam një vrojtim (*vrojtimi datë, 29. 02. 2008 në disa banka që ofrojnë bono thesari gjatë monitorimit të tregut bankar*) në bankat e mëposhtme: RB, BE, BP, Credins, ABA, dhe BKT. Metoda e ndjekur ishte të sjellurit si konsumator i interesuar për të blerë BTH. Në shumicën e bankave te pyetura informacioni ishte shumë sipërfaqësor duke e konsideruar konsumatorin sikur te kishte vite që merrej me këtë treg. Në lidhje me dokumentacionin, komisionet dhe yieldin informacioni ishte me i qartë. Nga bankat e pyetura vetëm BKT ofronte informacion te shkruar me një përlllogaritje te thjeshte te fitimit nëse investoje ne bono thesari dhe nuk i depozitoje paratë. Disa banka si BP dhe BE shërbenin vetëm si ndërmjetës ne tregun e letrave me vlere për llogari te BQ. Gjithashtu informacioni ndryshonte ne degë të së njëjtës bankë në zona të ndryshme gjeografike.

Në përgjithësi, nga vëzhgimet tona në banka të ndryshme që ofrojnë tregtimin e bonove të thesarit në tregun sekondar, vihet re një mungesë e transparencës në informimin e klientëve për sa i përket bonove të thesarit. Gjithashtu vlen për tu theksuar mungesa e broshurave informuese në lidhje me bonot e thesarit, gjë që i mundëson klientëve njohjen më të mirë me këtë shërbim që ofrojnë bankat.

PËR KËTO ARSYE:

Komisioni i Konkurrencës, bazuar në nenin 24, shkronja d, nenit të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës”,

VENDOSI:

1. T’i propozojë Bankës së Shqipërisë të rikthejë depozitimin “cash” në sportelet e saj në Tiranë dhe në 5 rrethet kryesore ku ajo ka degë për pjesëmarrjen në ankandet e tregut primar të bonove të thesarit si një mënyrë efikase për eliminimin e kostos së transaksionit të shumave të investuara për bono thesari nga bankat e nivelit të dytë drejt Bankës së Shqipërisë.

2. T’i propozojë Ministrisë së Financave rritjen e marketingut të produktit të bonove të thesarit për të rritur gamën e pjesëmarrësve në ankandet e tregut primar të biznesit, institucionet financiare dhe individëve kryesisht nëpërmjet:

- Njoftimet publike të ankandëve të radhës (jo vetëm te TVSH dhe ATSH) por te të gjitha mediat e shkruara dhe elektronike. Përgatitja e fletëpalosjeve dhe broshurave të tjera informative për bizneset, klientët e bankave, shoqatat e konsumatorëve etj.
- Marketing interaktiv nëpërmjet internetit dhe instrumentave të tjerë të komunikimit me publikun
- Marketing ndërkombëtar për bonot e thesarit për rritjen e pjesëmarrjes në tregun primar të bonove të thesarit

3. Tí rekomandojë Bankës së Shqipërisë si autoritetit qëndror monetar marrjen e masave për reduktimin e asimetrisë së informacionit për klientët nga ana e bankave të nivelit të dytë

Banka e Shqipërisë me anë të një akti nënligjor (rregullore/urdhër me fuqi detyruese për bankat e nivelit të dytë) të rregullojë problemin e asimetrisë së informacionit duke marrë masat si vijon:

a) Bankat e nivelit të dytë në çdo degë apo agjenci të tyre duhet të japin të dhëna të plota, të sakta dhe të qarta për klientët për të gjitha produktet, kostot dhe interesat respektive që ofron (përfshirë dhe bonot e thesarit) duke sqaruar kryesisht përfitimet e klientëve dhe duke krahasuar mundësitë e investimit (depozita kundrejt bono thesari)

b) Në faqet e internetit të bankave të nivelit të dytë të shfaqen në kohë reale të dhënat e ankandeve të radhës të bonove të thesarit dhe tendencat e përditësuara të yieldit të bonove të thesarit

c) Bankat e nivelit të dytë duhet të informojnë klientët me instrumentat e parashikuar (email, telefon, faks) për ankandet e radhës të bonove të thesarit, shumat e kërkuara, afatet e depozitimit të parave për pjesëmarrje dhe të dhëna të tjera të kërkuara.

d) Bankat e nivelit të dytë të kenë një seksion të veçantë për trajtimin e ankesave të klientëve në mënyrë të veçantë për asimetrinë e informacionit nga ana e nëpunësve të bankës;

ç) Klientët që janë keqinformuar të përfitojnë të drejtën e dëmshpërblimit në rast të fitimit të munguar për shkak të asimetrisë së informacionit dhe/ose keqorientimit nga nëpunësit e bankës për pjesëmarrjen në tregun primar të bonove të thesarit;

4. T'i rekomandojë Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare rritjen e mbikëqyrjes në tregun me pakicë dhe transparencën e tij

Në përmbushje të detyrimeve ligjore për mbikëqyrjen e tregut sekondar me pakicë të letrave me vlerë të qeverisë, AMF të mbikëqyrë në mënyrë periodike tregun e bonove të thesarit duke përgatitur raportet e mbikëqyrjes së këtij tregu (ashtu siç vepron me tregun e sigurimeve dhe me tregun e sigurimeve të pensioneve vullnetare) dhe të informojë Autoritetin , mbi problematikën e hasur në funksionimin e këtij tregu si pasojë e ndonjë kufizimi të mundshëm të konkurrencës.

Të zhvillojë instrumentat e duhur për mbrojtjen konsumatore edhe për letrat me vlerë të qeverisë ashtu siç po vepron me mbrojtjen konsumatore për tregun e sigurimeve duke ngritur një njësi për trajtimin e ankesave të individëve që marrin pjesë në tregun e letrave me vlerë dhe mundësimin e dëmshpërblimit të dëmit konsumator të shkakuar nga bankat e nivelit të dytë.

5. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm i Autoritetit të Konkurrencës për njoftimin e vendimit Ministrisë së Financave, Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare dhe ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

KOMISIONI I KONKURRENCES

Servete GRUDA
(_____)
Antar

Koço BROKA
(_____)
Anëtar

Rezana KONOMI
(_____)
Anëtar

Lindita MILO (LATI)

KRYETAR